

УДК378.147:615.1(477)"19"

Сліпчук Валентина Леонідівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медичної та загальної хімії
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ
vslepchuk@mail.ru

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ (50-60 РОКИ XX СТОЛІТТЯ)

Анотація. У статті розглянуто соціально-економічні умови професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі в Україні у 50-60-х рр. XX ст.: основні вимоги до вищих навчальних закладів і технікумів УРСР щодо роботи по фізичному вихованню та спорту; показано, що при проведенні виробничої практики майбутніх фахівців фармацевтичної галузі України вищі та середні медичні (фармацевтичні) навчальні заклади керувалися історичними рішеннями XX з'їзду КПРС та вказівками Міністерства вищої освіти та Міністерства Охорони Здоров'я СРСР та УРСР про підготовку висококваліфікованих робітників радянської охорони здоров'я; методи покращення професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі відповідно до економічного розвитку суспільства.

Ключові слова: професійна підготовка; фахівець фармацевтичної галузі; соціально-економічні умови.

В 50-60-х рр. XX ст. завдання, компетенція і функції Міністерства освіти УРСР в основному залишилися незмінними, крім того не мінялась і структура апарату Міністерства. В діяльності канцелярії, як структурного підрозділу Міністерства освіти УРСР містяться постанови Ради Міністрів СРСР з питань народної освіти, накази і розпорядження міністерства освіти УРСР і його заступників, матеріали (протоколи, стенограми, постанови, доповідні записки та довідки) засідань колегії Міністерства освіти УРСР з додатками до них, доповідні записки Міністерства освіти до Ради Міністрів УРСР і ЦК КП України з питань розвитку народної освіти в УРСР, документи республіканських нарад працівників освіти [1, 1- 4].

Метою статті є розкриття соціально-економічних умов професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі в Україні у 50-60-х рр. XX ст.

Радою Міністрів Української РСР у 1951 р. XX ст. було відмічено, що робота по фізичному вихованню і спорту у вищих навчальних закладах і технікумах (середніх спеціальних навчальних закладах) УРСР організована незадовільно.

Навчально-спортивна база в багатьох вищих навчальних закладах Української РСР не відповідає потребам навчальної і спортивно-масової роботи цих вищих навчальних закладах. Значна частина керівників вищих навчальних закладах і технікумів недооцінюють значення фізичного виховання і спорту, як важливіших засобів комуністичного виховання майбутніх фахівців і учнів. Тому Рада Міністрів Української РСР 29.09.1951 р. постановила:

- підвищити вимоги до вищих навчальних закладів і технікумів УРСР у справі фізичного виховання і розвитку спортивної роботи серед майбутніх фахівців і учнів. Забезпечити в усіх навчальних закладах зміцнення навчально-спортивної бази та добитися докорінного поліпшення масової спортивно-фізкультурної роботи;

- охопити фізичною культурою і спортом усіх майбутніх фахівців вищих навчальних закладах і учнів технікумів [2, 108].

Досліджуючи архівні матеріали по Міністерству освіти УРСР за 1951–1955 рр. ХХ ст. маємо дані про збільшення кількості учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, що сприяло збільшенню майбутніх фахівців фармацевтичної галузі у середніх та вищих медичних (фармацевтичних) закладах. Для прикладу, кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах Міністерства освіти УРСР окресленого періоду змінювалась в сторону збільшення таким чином:

- у 1951 році – 5807 тис. учнів;
- у 1952 році – 5137 тис. учнів;
- у 1953 році – 5508 тис. учнів;
- у 1954 році – 6178 тис. учнів;
- у 1955 році – 6673 тис. учнів [3, 76].

Враховуючи те що по всій території України окресленого нами періоду збільшувалась кількість аптек, у довідці Ради Міністрів УРСР від 10.06. 1955 р. ХХ ст. про хід виконання Постанови Ради Міністрів СРСР та ЦК КПРС № 1863 від 30 / 08 – 1954 р. ХХ ст. «Про покращення підготовки, розподілу і використанню фахівців з вищою і середньою спеціальною освітою» було зазначено, що Міністерство охорони здоров'я УРСР здійснило слідувачі заходи для розвитку професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі:

- Наказом Міністра охорони здоров'я СРСР № 485 від 26.10.1954 р. при Одеському фармацевтичному інституті було організовано заочне навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної галузі, які мають середню фармацевтичну освіту.

- Міністерством охорони здоров'я СРСР, при участі Міністерства охорони здоров'я УРСР, були вироблені нові навчальні плани для професійної підготовки майбутніх фахівців медичних і фармацевтичних інститутів всіх факультетів.

- План видання підручників українською мовою для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів і медичних училищ було переглянуто і збільшено з 2 в 1955 р. до 9 у 1956 р. для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів і 6 для середніх медичних шкіл.

- Із 107 середніх медичних шкіл, 104 були реорганізовані у медичні училища. Останні були реорганізовані до 1 вересня 1955 р XX ст..

- На підставі аналізу стану практичного навчання учнів медичних (фармацевтичних) училищ було видано наказ по Міністерству охорони здоров'я УРСР № 118 від 17.03.1955 р. XX ст. «Про стан і заходи по дальшому покращенню практичного навчання учнів в медичних училищах УРСР» [4, 47-49].

Відповідно до наказу по Міністерству охорони здоров'я УРСР № 650 від 30 листопада 1954 р. XX ст. з метою подальшого поліпшення постачання населенню та лікувально-профілактичним установам республіки медикаментів, медичних інструментів, предметів санітарії та гігієни і на виконання постанов Ради Міністрів Союзу РСР від 23 вересня 1954 р. № 2025 і Ради Міністрів Української РСР від 18 жовтня 1954 р. № 1669 було наказано начальнику Головного аптечного управління Міністерства охорони здоров'я УРСР ...«до кінця 1954 р. XX ст. в селах, де немає аптек, при амбулаторіях, фельдшерських, фельдшерсько-акушерських пунктах організувати аптечні пункти 2-ої групи; при сільських дільничих лікарнях, де немає аптек протягом 1954–1955 рр. XX ст. відкрити аптечні пункти 1-ої групи; відкрити протягом 1955–1957 рр. XX ст. 86 нових аптек в республіці, в тому числі в містах 30 і в сільських місцевостях 56 аптек; відкрити в 1955 р. XX ст. в м. Києві по

вул. Хрещатик показову аптеку, розраховану на виготовлення 500 тисяч індивідуальних ліків на рік» [5, 56-61].

Відкриття нових аптек по всій території України вимагало збільшення фахівців фармацевтичної галузі, а це в свою чергу вимагало розвитку професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі у середніх та вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах освіти [12, 54-57].

Відповідно до наказу по Міністерству охорони здоров'я УРСР № 614 від 12.11.1954 р. XX ст. про організацію заочного відділу по професійній підготовці провізорів в Одеському фармацевтичному інституті і наказу по Міністерству охорони здоров'я СРСР № 485 від 26 жовтня 1954 р. XX ст. необхідно було:

- встановити на 1955-1956 н.р. контингент прийому на заочний відділ Одеського фармацевтичного інституту для професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі 100 осіб [6, 45-46].

Окрім того, Міністерство охорони здоров'я УРСР планувало провести слідуєчі заходи з метою покращення професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі:

- об'єднати Дніпропетровський та Одеський фармацевтичні інститути в один інститут з розташуванням у м. Одесі, що буде сприяти покращенню професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі, а також дасть економію державних коштів;

- до 1 вересня 1955 р. повністю потрібно було укомплектувати медичні училища викладачами і збільшити в училищах число штатних викладачів – лікарів;

- потрібно було організувати заочні відділення при медичних училищах і провести у 1955-1956 н.р. прийом 2010 учнів замість запланованого прийому учнів на вечірні відділення;

- з метою покращення навчальної бази та зміцнення викладацького складу, необхідно було провести об'єднання деяких медичних училищ;

- потрібно було організувати при медичних училищах відділення по підвищенню кваліфікації середніх медичних працівників [4, 47-49].

За рахунок того, що Харківський фармацевтичний інститут із року в рік проводив відповідну роз'яснювальну роботу серед випускників середніх шкіл

віддалених районів і сел різних областей України, РСФСР та БРСР по популяризації роботи фармацевтичного інституту та про значення фармацевтичної справи в системі охорони здоров'я СРСР, контингент майбутніх фахівців фармацевтичної галузі фармацевтичного інституту в основному (85%) складався з жителів районних центрів і сіл. Більшість майбутніх фахівців фармацевтичної галузі були випускниками середніх шкіл. Із загальної кількості майбутніх фахівців фармацевтичної галузі 72 чоловіка закінчили середні медичні (фармацевтичні) навчальні заклади, в основному фармацевтичну школу. В основному такі майбутні фахівці фармацевтичної галузі добре вчилися та приймали активну участь у суспільно-політичному житті фармацевтичного інституту в процесі професійної підготовки [7, 2-3].

Для надання допомоги Запорізькому обласному аптечному управлінню по заготівлі дикорослих лікарських рослин направлялися майбутні фахівці фармацевтичної галузі – практиканти у різні райони області [8, 34-35].

З метою вирішення питання про зв'язок студентських наукових гуртків з виробництвом був взятий курс на виконання наукових тем по заявкам фармацевтичного виробництва та розвитку фармацевтичної галузі. Такі роботи виконувались на кафедрах, а саме: організації фармацевтичної справи («Районная аптека и ее роль в лекарственном обслуживании населения»), «Аптечные пункты и их роль в лекарственном обслуживании населения»- під час проходження виробничої практики), на кафедрі технології лікарських форм і галенових препаратів («Разработка рационального метода получения настоя из корня алтея») та ін.

Наукова робота майбутніх фахівців фармацевтичної галузі проводилась як у вигляді експериментальних, так і реферативних робіт. На наукових конференціях заслуховувались доповіді гуртківців [9, 38-47].

Кафедри фармацевтичних інститутів приймали активну участь у складанні та виданні інформаційних листів для аптечних працівників області. Колективи кафедр фармацевтичної хімії надавали консультативну допомогу контрольно-аналітичним лабораторіям по впровадженню нових методів аналізу [8, 34-35].

Відповідно до розвитку суспільства фармацевтична освіта зазнавала змін та потребувала реформ. Для покращення професійної додипломної підготовки фахівців фармацевтичної галузі чимало було зроблено для створення та обладнання навчальних кабінетів та лабораторій.

Місця для проходження практики з фармакогнозії виділялись Міністерством охорони здоров'я та забезпечували проходження практики на високому рівні. Виробничу практику з заводської технології лікарських та галенових препаратів майбутні провізори в основному проходили на фармацевтичних заводах або працювали в галеново-фасовочних лабораторіях. Контрольно-аналітичну практику майбутні фахівці фармацевтичної галузі - провізори проходили: в контрольно-аналітичній лабораторії обласного аптекоуправління, аналітичній лабораторії заводів, аналітичній лабораторії ендокринологічних інститутів, при контрольно-аналітичних столах аптек крупних міст, в контрольно-аналітичних лабораторіях міст України [10, 53].

Для підвищення якості професійної додипломної підготовки фахівців фармацевтичної галузі України було зроблено висновок [11, 35-37], що необхідно направляти майбутніх провізорів на виробничу практику великими групами в 25 – 50 чоловік, у найбільш крупні міста України, а для цього необхідно було визначити проходження виробничої практики у фармацевтичних інститутах України у два терміни, так, щоб терміни співпадали (наприклад: I-й термін – Запорізький фармацевтичний інститут та Львівський фармацевтичний факультет; II-й термін – Харківський фармацевтичний інститут та Дніпропетровський фармацевтичний факультет).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, т. 2. Передмова, арк. 1–4.
2. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 896. Постанови Ради Міністрів УРСР з питань народної освіти. Постанова № 2795 від 29.09.1951 р., м. Київ «Про поліпшення стану фізичного виховання і спортивної роботи в вузах і технікумах (середніх спеціальних учбових закладах) Української РСР, арк. 108.
3. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 137. П'ятирічний план розвитку сітки установ народної освіти УРСР на 1946–1950 рр., арк. 76.

4. ЦДАВО України, ф. 2, оп. 9, т. 1, спр. 1280. Довідка Ради Міністрів УРСР від 10.06.1955 р., арк. 47-49.
5. ЦДАВО України, ф. 2, оп. 9, т. 1, спр. 1280. Наказ по Міністерству охорони здоров'я УРСР № 650 від 30 листопада 1954 р., арк. 56-61.
6. ЦДАВО України, ф. 2, оп. 9, т. 1, спр. 1280. Наказ по Міністерству охорони здоров'я УРСР № 614 від 12 листопада 1954 р., арк. 45-46.
7. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 15, спр. 6095. Отчет об учебной и хозяйственной деятельности Харьковского фармацевтического института за 1957 / 1958 учебный год, арк. 2-3.
8. ЦДАВО України: ф. № 342, оп. 15, т. 4, од. зб. 7375. Работа института в помощь производствам и организациям Здравоохранения, арк. 34-35.
9. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 15, спр. 6095. Работа студенческого научного общества Харьковского фармацевтического института, арк. 38-47.
10. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 15, т. 4, спр. 7375, арк. 53.
11. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 15, т. 4, спр. 7375. Производственная практика, арк. 35-37.
12. Slipchuk V. A substantiation of the development stages of the occupational training of pharmaceutical industry professionals in Ukraine in the 20th to early 21st centuries / V. Slipchuk // The advanced science journal. – United states, 2015. – Issue 02. - Volume 2015. – P. 54-57. - DOI: 10.15550/ASJ.2015.02.054.

Рецензент

Цехмістер Я.В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2016

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УКРАИНЕ (50-60 ГОДА. XX СТОЛЕТИЯ)

Слипчук Валентина Леонидовна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры медицинской и общей химии

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца, г. Киев

vslepchuk@mail.ru

Аннотация. В статье рассмотрены социально-экономические условия профессиональной подготовки специалистов фармацевтической отрасли в Украине 50-60-х гг. XX в.: основные требования к высшим учебным заведениям и техникумам УССР относительно работы по физическому воспитанию и спорту; показано, что при проведении производственной практики будущих специалистов фармацевтической отрасли Украины высшие и средние медицинские (фармацевтические) учебные заведения руководствовались историческими решениями XX съезда КПСС и указаниями Министерства высшего образования и Министерства здравоохранения СССР и УССР о подготовке высококвалифицированных рабочих советского здравоохранения; методы улучшения профессиональной подготовки специалистов фармацевтической отрасли в соответствии с экономическим развитием общества.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; специалист фармацевтической отрасли; социально-экономические условия.

SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS OF PHARMACEUTICAL INDUSTRY PROFESIONAL TRAINING IN UKRAINE IN (50-60'S, 20TH CENTURY)

Valentina L. Slipchuk

PhD in pedagogics, associate professor of the department of medical and general chemistry, Bohomolets National Medical University, Kyiv
vslepchuk@mail.ru

Abstract. The article examines the socio-economic conditions of pharmaceutical industry professional training in Ukraine in the 50-60's, 20th century: the basic requirements to universities and colleges for work on physical education and sport in the UkrSSR; the article shows that during the future pharmaceutical industry specialists practices the Ukrainian higher and secondary medical (pharmaceutical) educational institutions were guided by the historic Twentieth Communist Party of the Soviet Union Congress decisions and instructions of the Ministry of Higher Education and Ministry of Health of the USSR and UkrSSR on training of skilled workers of the Soviet health care; methods to improve professional training of the pharmaceutical industry according to the economic development of society.

Keywords: professional training; a specialist of pharmaceutical industry; socio-economic conditions.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. CDAVO Ukrajinu, f. 166, op. 15, t. 2. Peredmovna, ark. 1–4. (in Ukrainian)
2. CDAVO Ukrajinu, f. 166, op. 15, spr. 896. Postanovy Rady Ministriv URSS z pytanj narodnoji osvity. Postanova # 2795 vid 29.09.1951 r., m. Kyjiv «Pro polipshennja stanu fizychnogho vykhovannja i sportyvnoji roboty v vuzakh i tekhnikumakh (serednikh specialjnykh uchbovykh zakladakh) Ukrajinjskoho RSR, ark. 108. (in Ukrainian)
3. CDAVO Ukrajinu, f. 166, op. 15, spr. 137. P'jatyrichnyj plan rozvytku sitky ustanov narodnoji osvity URSS na 1946–1950 rr., ark. 76. (in Ukrainian)
4. CDAVO Ukrajinu, f. 2, op. 9, t. 1, spr. 1280. Dovidka Rady Ministriv URSS vid 10.06.1955 r., ark. 47-49. (in Ukrainian)
5. CDAVO Ukrajinu, f. 2, op. 9, t. 1, spr. 1280. Nakaz po Ministerstvu okhorony zdorov'ja URSS # 650 vid 30 lystopada 1954 r., ark. 56-61. (in Ukrainian)
6. CDAVO Ukrajinu, f. 2, op. 9, t. 1, spr. 1280. Nakaz po Ministerstvu okhorony zdorov'ja URSS # 614 vid 12 lystopada 1954 r., ark. 45-46. (in Ukrainian)
7. CDAVO Ukrajinu, f. 342, op. 15, spr. 6095. Otchet ob uchebnoj i hozjajstvennoj dejatel'nosti Har'kovskogo farmacevticheskogo instituta za 1957 / 1958 uchebnyj god, ark. 2-3. (in Russian)
8. CDAVO Ukrajinu: f. # 342, op. 15, t. 4, od. zb. 7375. Rabota instituta v pomoshh' proizvodstvam i organizacijam Zdravoohranenija, ark. 34-35. (in Russian)
9. CDAVO Ukrajinu, f. 342, op. 15, spr. 6095. Rabota studencheskogo nauchnogo obshhestva Har'kovskogo farmacevticheskogo instituta, ark. 38-47. (in Russian)
10. CDAVO Ukrajinu, f. 342, op. 15, t. 4, spr. 7375, ark. 53. (in Ukrainian)
11. CDAVO Ukrajinu, f. 342, op. 15, t. 4, spr. 7375. Proizvodstvennaja praktika, ark. 35-37. (in Russian)
12. Slipchuk V. A substantiation of the development stages of the occupational training of pharmaceutical industry professionals in Ukraine in the 20th to early 21st centuries / V. Slipchuk // The advanced science journal. – United states, 2015. – Issue 02. - Volume 2015. – P. 54-57. - DOI: 10.15550/ASJ.2015.02.054.